

In je tuin ben je vrij

Begin zeventiende eeuw liet Cervantes Don Quichote de vrijheid aanprijzen als het hoogste goed op aarde. Daar had hij in zijn tijd alle redenen toe. Nu kunnen wij misschien wel denken dat we vrijer zijn dan ooit, het is een feit dat onze vrijheid de laatste jaren weerom sluipend maar stelselmatig ingeperkt wordt. Alle zintuiglijke genoegens laten we ons één voor één gedwee afnemen. Bij wijze van voorbeeld: het pittige aroma van houtvuur dat de avonden van onze jeugd parfumeerde: ikzelf kan het me tenminste nog herinneren, wat van uw kinderen wellicht niet meer zal kunnen gezegd worden. Hoe het er in Nederland voor staat weet ik niet. In Vlaanderen werd het vuurkestook, zogenaamd omwille van onze dierbare gezondheid, zo goed als verboden door de technocraten. Die gaan er van uit dat gewone mensen het verschil niet kennen tussen een vuurtje van dennetakken en eentje van fikkende autobanden. Enkel in de gecommmercialiseerde vorm die barbecue heet wordt het nog getolereerd. De heerlijke harsgeur is vervangen door die van schroeiend vlees en walmend vet. Inmiddels verspillen we, in naam van de vrijheid, en op gezag van weer andere specialisten, zoveel fossiele olie dat we onszelf collectief aan het vergifigen zijn met winter- en zomer-smog. De erosie van de persoonlijke vrijheid tast niet enkel ons hele publieke, maar ook ons persoonlijke leven aan. De gedachtepolitie van George Orwell lijkt steeds dichterbij te komen. Wij leven meer en meer onder de tirannie van de experts.

Graag denken wij dat onze hof een van de laatste vrijplaatsen is. Maar noem iets, en er ontstaat een schare experts voor. Je kunt het zo gek niet bedenken: formele en informele, minimalistische en maximalistische tuinen, cottage- en boerentuinen, tuinen met éénkleurige borders, eetbare tuinen en rozentuinen, natuurtuinen pur-sang en natuurrijke tuinen, tuinen in moorse, Japanse, Franse of Engelse stijl, middeleeuws, renaissance of barok, romantisch of no-nonsense, retro, art-deco en futuristische tuinen, voor alles zijn er wel zelfverklaarde specialisten te vinden, al dan niet na het lezen van enkele boekjes of tijdschriftartikels.

Open-tuin-dagen kunnen een vriendelijke vorm van ontmoeting zijn tussen gelijkgezinden, maar ook een bron van stress voor de tuinbezitter. Vorig jaar passeerden er 468 voornamelijk onbekenden in mijn kleine stadstuintje. Voorlopig houd ik de deur nu maar een tijdje dicht. Ik vind het namelijk moeilijk, aan de druk te weerstaan om mijn tuin bij te sturen naar de verwachtingen van de organisatoren of van het publiek. Tuinwerk wordt dan als het schrijven van een column: een statement. Zelf kan ik nochtans erg genieten van tuinreizen. De laatste jaren bezocht ik heel wat schitterende gaarden in Engeland en Ierland. Het ging dan echter meestal om landgoederen, die door een legertje van tuinmannen worden onderhouden. Vergelijk je eigen tuin dus niet met Usher Gardens, Great Dixter of Sissinghurst. Leer ervan, maar boots ze niet na. Of je zou er rotsvast van moeten overtuigd zijn dat dit het enige is wat je echt gelukkig kan maken.

Leg je tuin enkel en alleen aan voor je eigen geluk, maak hem zoals jij het prettigst vindt. Als je zelf vindt dat het te wild wordt, snoei dan wat vaker, of andersom. Je bent vrij om van mening te veranderen over iets in je tuin, zonder dat een expert daar zijn mening over hoeft te hebben geventileerd. In je tuin ben je vrij. Zoals elke vrijheid wordt ook deze ingeperkt door het respect voor de vrijheid van je burens (in de hoop dat ze ook de jouwe zullen respecteren), maar dat is iets anders dan hun oordeel over de architectonische kwaliteiten van je tuin. Alleen je eigen *goesting* zou daarin mogen meespelen. Geholpen, uiteraard, als je dat wilt, door de ervaring van andere tuinmensen, en door enkele ijzeren wetten van de ecologie.

Verrassend veel mensen, ook mensen van wie ik zou verwachten dat ze zelf wel een visie op tuinieren kunnen ontwikkelen, vragen me om advies voor hun tuin. Hoe strelend dat ook is voor mijn ego (ik ben tenslotte geen tuinarchitect), ik vind dat ook altijd heel moeilijk. Precies omdat een tuin zo persoonlijk is. Het beste advies zou zijn: "Maak een hoop tuinreizen, ga zoveel mogelijk tuinen zien, lees een en ander over tuinarchitectuurgeschiedenis, onthoud vooral de zaken die je echt boeien en maak daarmee voor jezelf de tuin waar je vrede mee kunt hebben. Doe absoluut waar je zin in hebt, je zal leren van je eigen fouten; een tuin is immers een leerproces". Maar, en dat begrijp ik ook wel, daar hebben de meeste mensen geen tijd voor.

Vóór je zelf adviesvragen beantwoordt zou je eigenlijk altijd eerst moeten zien te weten komen welk type tuin de mensen willen: Een decor om in te barbecuen, een statusobject dat in chique magazines zou kunnen prijken, een rustige plek om te mediteren, of wellicht een combinatie van dat alles. Van tuinen als decor, show of statussymbool heb ik geen verstand. Niet omdat het moeilijk zou zijn (je brengt een eenvoudige basisstructuur aan met wat sterke soorten, en als mensen zelf het onderhoud doen leren ze vroeg of laat toch, willen of niet). Maar omdat ik het niet interessant genoeg vind. Interessant is, dat je in je tuin vrij kan zijn, als je dat wilt.

Vrijheid schrikt de mensen af. Alsof ze bang zijn later op hun verantwoordelijkheid te zullen worden gewezen. In je tuin hoeft dat niet. Vraag volop advies, maar voel je nooit verplicht het te volgen. Géef desgevraagd gul advies, maar vraag nooit dat men je advies zou volgen. Hoed je voor autoriteit. Laat niemand een oordeel uitspreken over je tuin, en als het toch gebeurt, laat het voor wat het is. Als je het gevoel hebt dat je niet bestand bent tegen het oordeel van bepaalde mensen, laat die mensen dan niet toe in je tuin. Je vrijheid is heilig en je tuin is je Eden en heiligdom. Vertrouw daarvoor op geen enkele expert. In je eigen tuin ben jijzelf de enige specialist. In je tuin ben je vrij, binnen de grenzen die de natuur je oplegt (en zij die mij kennen weten dat in mijn ogen ook menselijke cultuur natuur is).

Johan Heirman